

При цьому, оскільки можливості екстенсивного розвитку економіки України вже фактично вичерпані, і трансформаційні процеси у вітчизняній економіці супроводжуються загальносвітовими (наслідки фінансової кризи, рецесія) і внутрішніми (застаріла інфраструктура, низька інституціональна спроможність, неефективна система соціального захисту) соціально-економічними проблемами, постає потреба перегляду форм та механізмів забезпечення виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування, які потребують суттєвої модернізації у напрямку наближення до європейських стандартів з урахуванням національних особливостей та інтересів територіальних громад та України в цілому.

УДК 336.1

*О.М. Дахно старший викладач
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ПОДАТКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Метою стратегічних економічних реформ, розпочатих в Україні ще у 2010 році, є не тільки комплексне реформування соціально-економічної системи, а й створення найбільш сприятливих умов для становлення економічно безпечного середовища. Як зазначено в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки, затвердженій наказом Міністерства економіки України від 2 березня 2007 року № 60, економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави. Складовими економічної безпеки є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека. Особливу увагу необхідно приділяти фінансовій безпеці як базисному фактору, здатному забезпечити розгалуження інших складових економічної безпеки.

У свою чергу, фінансова безпека - це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. У Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради у 2011 році було наголошено на тому, що першочерговим завданням реформування фінансового сектора є формування сприятливого фіскального простору для бізнесу, ефективної та децентралізованої бюджетної системи при збереженні фінансово потужного уряду.

Для забезпечення цих напрямів є необхідним функціонування збалансованої та ефективної податкової системи. Податки були і залишаються основою існування будь-якої держави. Податкові платежі й збори формують більше 70% доходів Зведеного бюджету України. З податковою системою

пов'язані інтереси не тільки суспільства і держави, але й усіх громадян, груп населення, підприємств і організацій. Надання державою членам суспільства суспільних благ і послуг, пов'язаних зі створенням нових робочих місць, підтримкою загальної зайнятості, соціальним забезпеченням та соціальним захистом, а також їх кількість і якість практично повністю залежать від масштабів податкового потенціалу країни. Податки й податкова політика повинні сприяти забезпеченню розвитку економіки, фінансової системи і фінансових відносин у країні та регіонах для того, щоб були сформовані необхідні фінансові умови й ресурси для соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Становлення бюджетної безпеки вимагає забезпечення достатньої кількості податкових надходжень з одночасним збереженням збалансованого платоспроможного попиту і пропозиції. Для цього під час реформування є необхідність особливу увагу звертати на взаємодію фіскальної та регулюючої функцій податків. Прийняття Податкового кодексу України надало певних зрушень у процесі реформи: скорочена кількість податків, переглянуто можливість поступового збалансування різних податків, здійснено спробу до зменшення податкового навантаження. Але не розв'язано основну проблему – збалансування фіскального та регулюючого характеру оподаткування.

Світовий досвід доводить, що найбільш фіскальними податками є стягнення з доходів фізичних осіб, саме вони формують основні надходження бюджетів ринкових країн. У сучасних умовах недостатній рівень доходів громадян України, низькі темпи розвитку підприємництва не дають можливості забезпечити необхідну кількість надходжень як до місцевих, так і до загальнодержавного бюджету. Тому більшість країн з нестійкою економікою надають перевагу непрямому оподаткуванню, використанню великої кількості різноманітних акцизів, як спеціалізованих, так і універсальних. Ці платежі належать до групи податків на споживання, але в кризових умовах вони не можуть забезпечити достатнє надходження коштів до бюджету у зв'язку з різким падінням платоспроможного попиту, скороченням споживання. Існують намагання компенсувати фіскальні потоки за рахунок додаткового оподаткування осіб з високим рівнем доходів, об'єктів статусного споживання, розкоші. Це може дати тільки тимчасовий ефект, оскільки сучасна глобалізація світового економічного простору надає можливість досить простого ухилення від подібного оподаткування осіб з високими статками – це виведення об'єктів оподаткування, у тому числі і доходів поза межі держави.

Як висновок можна зазначити, що бюджетна безпека неможлива без наповнення фіскальних каналів достатніми коштами при збереженні помірного регулятивного впливу обов'язкових платежів на суб'єктів господарювання та громадян. Тільки поліпшення добробуту й забезпечення стабільним високим доходом як фізичних, так і юридичних осіб, постійне піклування про підвищення добробуту може у майбутньому гарантувати високий рівень бюджетної, фінансової та економічної безпеки держави.

Література:

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с. Електронна версія: www.president.gov.ua

2. Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 22 жовтня 2010 р.). - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2010. - С. 3.

3. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL <http://www.me.gov.ua/>

4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: текст документа від 02.12.2010 р. – № 2755-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

УДК 369.51.001.75

Т.А. Калита, асистент

Національний університет податкової служби України

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Складна економічна ситуація в країні дала поштовх для негайного прийняття закону «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», який набув чинності 1 жовтня 2011 року. Згідно статистики нині в Україні на 95 пенсіонерів припадає 100 працівників, які сплачують внески до Пенсійного фонду. За прогнозами фахівців, у 2050 році 100 працюючих будуть утримуватимуть 125 пенсіонерів. Тому новий пенсійний закон передбачає заходи щодо збалансування солідарної системи пенсійного страхування та створення умов із запровадження II рівня пенсійної системи – обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування.

Головною перевагою реалізації пенсійної реформи є передовсім зменшення видатків Пенсійного фонду та надходження додаткових коштів. Тобто впровадження її та інших заходів дадуть змогу зменшити дефіцит бюджету Пенсійного фонду в 2012 році, який очікується на рівні 9,7 млрд.грн, що сприятиме покращенню фінансової стабільності держави[3].

З метою наповнення бюджету Пенсійного фонду також опрацьовуються проекти законів, які стосуються запровадження податку на багатство, контролю за трансферним ціноутворенням, зокрема за операціями з контрагентами зареєстрованими в офшорних зонах. Це заподіє збалансуванню солідарної системи пенсійного страхування та реалізації заходів з удосконалення порядку призначення й індексації пенсії, створення рівних умов пенсій незалежно від того, за яким законом вона призначена, та створення умов для впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Єдиний підхід в застосуванні для призначення пенсій за «спеціальними законами» - це перший крок на путі реалізації пенсійної реформи. Згідно закону «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної

системи» зменшено розмір пенсії з 90 до 80% заробітної плати для «спеціальних» пенсій. Обмежено заробіток для призначення пенсії народним депутатам, суддям, прокурорам, військовослужбовцям сумою заробітної плати, на яку нараховується єдиний соціальний внесок, як для інших категорій пенсіонерів; призначення дострокових пенсій народним депутатам у разі закінчення їхніх депутатських повноважень здійснюється не за два роки до досягнення пенсійного віку, а за півтора, аналогічно як і для інших категорій пенсіонерів.

Водночас здійснено заходи щодо поетапного підвищення з 1 січня 2012 року рівня соціального захисту інвалідів війни, вдів ветеранів війни, учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, інших інвалідів, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, дітям війни [1].

Зараз створюються всі умови для впровадження II рівня пенсійної системи — обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування, який передбачає накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному пенсійному фонді на індивідуальних пенсійних рахунках та їх успадкування. Відрахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду передбачається після збалансування бюджету Пенсійного фонду України.

Негативними моментами функціонування II рівня пенсійної системи слід відмітити те, що її учасникам буде важче планувати свою пенсію, оскільки розмір майбутньої виплати здебільшого залежатиме від того, яким буде інвестиційний дохід ближче до дати виходу на пенсію та якою буде ставка ануїтету (пенсійна виплата, яку здійснюватиме страхова організація). Навіть за умови абсолютної, стовідсоткової чесності посадових осіб будь-які інвестиції можуть наразитися на ризики. Тому процеси управління пенсійними накопиченнями мають бути побудовані в такий спосіб, аби зводити ризики до мінімуму й забезпечити вкладення коштів у диверсифіковані фінансові інструменти.

З цього, на нашу думку, виникає необхідність - найжорстокіший контроль із боку держави над забезпеченням належного управління пенсійними заощадженнями громадян на підставі розширених повноважень, які при цьому супроводжуються реальною, а не задекларованою відповідальністю. Збереження пенсійних активів у накопичувальній системі і неможливість зловживань із боку посадових осіб мають бути гарантовані державою відповідною законодавчо-нормативною базою [2].

Поступовий розвиток в Україні системи недержавного пенсійного забезпечення, на нашу думку, з часом підвищить рівень життя пенсіонерів до європейського. Ця система страхування об'єднує особисту зацікавленість кожної людини в забезпеченні своєї старості й солідарність поколінь, головним принципом якої є: чим більші соціальні внески сьогодні сплатиш, тим більша пенсія буде завтра. Одночасне існування всіх трьох рівнів забезпечує стабільність пенсійної системи, оскільки вирівнює ймовірний на кожному рівні